

Een postdoctorale beroepsopleiding tot
TANDARTS ANGSTBEGELEIDING

Sectie Sociale Tandheelkunde
Academisch Centrum Tandheelkunde Amsterdam
en
Stichting Bijzondere Tandheelkunde Amsterdam
A. de Jongh, D.L.M. Broers, C.M. Pieterse
Versie: april 2013

Secretariaat TA-TG:
Annemarie VinkenGustav Mahlerlaan 3004
1081 LA Amsterdam
Tel. 020-5980400
a.vinken@acta.nl

Inleiding

Geschat wordt dat ruim 800.000 Nederlanders geen tandarts bezoeken vanwege angst. Uit onderzoek blijkt dat het in ongeveer 60% van deze gevallen gaat om een specifieke angst voor tandheelkundige situaties en objecten. In de overige gevallen is sprake van (een combinatie van tandartsangst en) andere psychische aandoeningen.

Diagnostiek en behandeling van extreme of pathologische vormen van angst voor de tandheelkundige behandeling vergen kennis op het gebied van psychologie, diagnostische vaardigheden en competenties op het gebied van gedragsbeïnvloeding. Deze deskundigheid is met name aanwezig binnen gespecialiseerde instellingen en praktijken, zoals Centra voor Bijzondere Tandheelkunde (CBT's), waar extreem angstige tandartspatiënten zich kunnen laten behandelen.

Vanaf september 2001 bestaat er de mogelijkheid de differentiatieopleiding tot tandarts-angstbegeleiding te volgen. Deze driejarige (deeltijd-)opleiding stelt geïnteresseerde tandartsen in staat op dit terrein van de bijzondere tandheelkunde kennis en ervaring te verwerven. De opleiding is in september 2001 met één kandidaat van start gegaan. In 2013 volgden zeven cursisten het driejarige opleidingstraject, terwijl enkele anderen te kennen gaven het traject in een langzamer tempo te willen volgen. Inmiddels zijn er elf cursisten afgestudeerd. Hieronder vindt u meer informatie omtrent dit opleidingstraject.

Verantwoordelijkheid

De opleiding wordt gecoördineerd binnen een samenwerkingsverband van de sectie Sociale Tandheelkunde van het Academisch Centrum Tandheelkunde Amsterdam (ACTA) en de Stichting Bijzondere Tandheelkunde (SBT) te Amsterdam onder auspiciën van de Vereniging tot Bevordering der Tandheelkundige Gezondheid voor Gehandicapten (VBTGG). De sectie Sociale Tandheelkunde en Voorlichtingskunde en Stichting Bijzondere Tandheelkunde geven de opleiding inhoudelijk gestalte. Het praktische deel van de opleiding wordt bij een van de Centra voor Bijzondere Tandheelkunde gevolgd. Externe stages kunnen plaatsvinden in andere centra voor bijzondere tandheelkunde en angstpraktijken, in Nederland of eventueel in het buitenland. De verantwoording voor de opleiding ligt bij een voor dit doel in het leven geroepen onderwijscommissie. Hierin hebben zitting prof. dr. A. de Jongh (tandarts en psycholoog, voorzitter), mw. D.L.M. Broers (tandarts, secretaris) en mw. C.M. Pieterse (tandarts, lid).

Doelen van de opleiding

De opleiding beoogt tandartsen die beschikken over relevante werkervaring, op te leiden tot 'Tandarts-angstbegeleiding' (TA).

Na afloop van de opleiding zal de cursist:

1. kennis hebben verworven inzake het fenomeen angst voor de tandheelkundige behandeling, alsmede daarvoor noodzakelijke algemene kennis, onder andere op het gebied van de psychologie en psychopathologie. Alhoewel er aparte opleidingen bestaan voor het behandelen van mensen met een beperking en kinderen, zal de cursist tijdens zijn of haar opleiding enig inzicht hebben gekregen van de verschillende mogelijkheden tot behandeling van deze categorieën patiënten.

2. inzicht hebben verworven in de diagnostiek, indicatiestelling en behandelingsmethoden van voorkomende psychische problemen in de tandheelkundige praktijk, waaronder angststoornissen, stemmingsstoornissen en somatoforme stoornissen en de consequenties daarvan voor zijn/haar tandheelkundig handelen.

3. door middel van begeleide praktijkuitvoering ervaring, vaardigheden en deskundigheden hebben opgedaan in: de omgang met moeilijk behandelbare patiënten, gespreksvoering, diagnostiek en steun bij en behandeling van mensen met (pathologische) angst voor diverse aspecten van de tandheelkundige behandeling. Hierbij moet onder andere worden gedacht aan angst voor verdovingsinjecties, bloed, kokhalzen, braken, stikken en andere psychische problemen die tandheelkundig handelen bemoeilijken of verhinderen.

De cursist wordt aan het eind van de opleiding geacht te beschikken over het vermogen om met betrekking tot relevante probleemsituaties de hierboven genoemde kennis en vaardigheden, zelfstandig en onder eigen verantwoordelijkheid, correct en met de gewenste efficiëntie toe te passen, alsmede de resultaten van zijn/haar handelen te kunnen evalueren.

Inhoud van de opleiding

De voorgestelde opleiding is primair gericht op de dagelijkse praktijk van de zorgverlening bij extreme (d.w.z. pathologische) angst voor de tandheelkundige behandeling. De opleiding bestaat voor ongeveer 70% uit het onder supervisie behandelen van patiënten van een opleidingsplaats, en voor ongeveer 30% uit de theoretische onderbouwing (en evaluatie) van hetgeen in de praktijk wordt toegepast (zie Bijlage I).

De cursist participeert in spreekuren, patiëntenbesprekingen en andere relevante overlegstructuren van de instelling waar hij/zij patiëntbehandelingen uitvoert. De werkzaamheden van de cursist worden aangestuurd en zijn controleerbaar door zowel algemene als specifieke leerdoelen te formuleren. De cursist kan daarnaast persoonlijke leerdoelen meekrijgen. De leerdoelen zijn afgeleid van de eindtermen en zijn waar mogelijk geformuleerd in observeerbare competenties. Hierdoor wordt invulling gegeven aan het onderwijsprincipe van procesmatig ervaringsgericht leren. Om de cursist te trainen in het zelfstandig analyseren en oplossen van complexe problemen en behandelingsituaties kunnen daarnaast per periode opdrachten worden vastgesteld die door de cursist zelfstandig worden uitgewerkt.

Het *theoretische deel* van de opleiding is modulair opgebouwd. Elke module is een zelfstandig onderdeel met eigen ingangscriteria, leerdoelstellingen en eventueel toetsing. Hierdoor wordt het mogelijk dat meerdere expertisecentra kunnen meewerken een bepaalde module op te zetten en aan te bieden. Bovendien stelt dit tandartsen in staat gefaseerd supervisiebijeenkomsten, masterclasses, stages en specifieke modules (waaronder het uitvoeren van empirisch onderzoek) van de opleiding te volgen en aldus op den duur erkenning als tandarts-angstbegeleiding te kunnen verwerven. Een cursist kan bij de onderwijscommissie vrijstelling vragen van een verplichte module als hij/zij kan aantonen reeds te beschikken over de kennis en vaardigheden die anders door deelname aan de module kunnen worden verworven. Voor het theoretische gedeelte dient de volgende literatuur te worden bestudeerd:

- De Jongh, A. (2004). 'Lastige' patiënten in de tandartspraktijk: over psychische problemen en de gevolgen voor het behandelplan. Bohn Stafleu Van Loghum: Houten [ISBN 90 313 4253].
- De Jongh, A. (2006). Angst voor de tandheelkundige behandeling. Van Gorcum: Assen [ISBN 90 232 4055 3].

Een overzicht van de te verwerven kennis en vaardigheden is te vinden in Bijlage I. Ieder jaar wordt door de onderwijscommissie de inhoud van het opleidingsprogramma (inzake de te verwerven attitude, kennis, vaardigheden en ervaring) en de werkwijze (zelfstudie, werkgroepen, referaten, audiovisuele presentaties, oefeningen, praktijk en het doen van een onderzoek, uitmondend in het schrijven van een wetenschappelijk artikel) geëvalueerd en zo nodig bijgesteld. Onder andere wordt vastgesteld welke symposia, congressen en cursussen in het postacademisch circuit in aanmerking komen om als onderdeel van de opleiding te dienen. Een aantal bestaande cursussen van het reguliere PAOT en de Open Universiteit Nederland zullen een vast deel van de modules vormen.

Vier keer per jaar worden *supervisiebijeenkomsten* georganiseerd. Het doel van deze bijeenkomsten is aanwezige competenties 'te laten aftekenen' door de onderwijscommissie. Dit wil zeggen dat aan de hand van een speciaal daarvoor ontwikkeld supervisieformulier de voortgang van de cursist op het gebied van de patiëntenbehandeling wordt vastgesteld. Aan de hand van gemaakte video-opnamen wordt beoordeeld welke aspecten van het behandelproces voor wat betreft de angstbegeleiding door de cursist voldoende goed worden uitgevoerd en derhalve welke competenties bij de cursist aanwezig zijn.

Drie maal per jaar worden *masterclasses* georganiseerd. Cursisten van de opleiding presenteren tijdens deze bijeenkomsten complexe casuïstiek (in de vorm van papieren casus, of video-opnamen), waarbij ze commentaar en suggesties krijgen van ervaren deskundigen op het vakgebied. Het doel van de bijeenkomsten is dat de cursisten van hun problemen ('fouten') leren en hun werkwijze bijstellen aan de hand van gerichte feedback die hen door collega's wordt aangeleverd. Een ander doel van de masterclass is kennismateriaal dat (nog) niet expliciet deel uitmaakt van het opleidingsprogramma aan de cursisten voor te schotelen. Dit gebeurt middels presentaties van experts op een bepaald deelterrein van het onderhavige vakgebied

Tenminste eenmaal per jaar wordt een *trainingsdag* georganiseerd. Deze is alleen bedoeld voor cursisten. Tijdens deze dagen worden de vaardigheden die in de theoretische modules en masterclasses zijn geleerd geoefend. Tijdens de trainingsdagen kunnen ook casuspresentaties plaatsvinden. Voor een voorbeeld van zo'n casusbespreking: zie Bijlage 2.

De prestaties van de student ten aanzien van de patiëntbehandelingen worden in een portfolio vastgelegd. Het portfolio van de opleiding bestaat uit de rapportage van 10 casus van patiënten met een angststoornis en/of een psychische aandoening dan wel kokhalsproblematiek met daarbij een beschrijving van behandelaanpak en het resultaat (zie Bijlage 3).

Er wordt van de cursist een wetenschappelijke instelling verwacht, hetgeen ondermeer tot uitdrukking komt in het kunnen interpreteren van wetenschappelijke literatuur over het onderwerp van studie en het onder begeleiding uitvoeren van een effectevaluatie onderzoek van een bepaalde behandelmethode. Het onderzoek wordt afgerond middels het schrijven van een werkstuk of publicabel artikel.

Vooropleidingseisen

Van de cursist wordt verwacht dat hij/zij de opleiding tot tandarts met goed gevolg heeft afgesloten. Daarnaast heeft hij/zij tenminste één jaar fulltime, of tenminste 0.3 fulltime equivalenten (fte.) gedurende twee jaar (of tenminste 0.2 fte. gedurende drie jaar) in een algemene praktijk de tandheelkunde in volle omvang uitgeoefend. Het niveau van de aanwezige kennis en vaardigheden op het gebied van de tandheelkunde na de opleiding tot tandarts moet de cursist kunnen staven met certificaten van gevolgde PAO(T)-cursussen, bewijzen van deelname aan congressen en/of symposia dan wel met gedocumenteerde casussen van behandelde patiënten. Vanzelfsprekend wordt van de cursist een aantoonbare affiniteit met, c.q. een positieve houding ten opzichte van het behandelen van bijzondere zorggroepen, zoals angstige patiënten verwacht.

Opleidingstraject en tijdsinvestering

Bij de opleiding wordt ervan uitgegaan dat de cursist gedurende drie jaar drie dagen per week aan de opleiding besteedt en daarnaast een (eigen) algemene praktijk voert. Dit betekent een onderwijslast van 1020 uur per jaar. De cursist zal per jaar ongeveer 42 weken moeten besteden aan het behandelen van patiënten gedurende twee dagen per week. Verder besteedt de cursist gemiddeld één dag (8 uur) per week aan het opdoen van theoretische kennis en het uitvoeren van wetenschappelijk onderzoek. Dit wetenschappelijk onderzoek zal circa 250 uren beslaan.

Het is in principe mogelijk de opleiding te spreiden over meer dan drie jaren, waardoor de tijdsinvestering per jaar afneemt. Hierover kunnen individuele afspraken worden gemaakt met de onderwijscommissie. De maximale opleidingsduur bedraagt zes jaren.

Opleidingsplaats

Het praktische gedeelte van de opleiding (opleidingsplaats) is ondergebracht bij een Centrum voor Bijzondere Tandheelkunde. Een opleidingsplaats dient te voldoen aan de volgende voorwaarden:

- Aanwezigheid van een behandelplaats met assistentie voor de cursist en voldoende patiënten in de categorie angstige volwassenen (dat wil zeggen: minimaal 8 uur per week).
- Aanwezigheid van een multidisciplinair behandelteam, c.q. de mogelijkheid tot interdisciplinaire diagnostiek en behandeling, onder meer in samenwerking met een psycholoog en een anesthesioloog.
- Aanwezigheid van een praktijkbegeleider.
- Behandel mogelijkheden op het gebied van lachgassedatie
- Behandel mogelijkheden op het gebied van algehele anesthesie of goede verwijsmogelijkheden hiervoor.
- Een positieve attitude ten aanzien van een financiële regeling voor de kosten van opleiding en de theoretische modules bij het CBT waar de cursist werkzaam is.

Externe stages

Tijdens de opleiding organiseren de cursisten zelf externe stages. Deze stages bieden de cursisten de mogelijkheid kennis te maken met diverse aspecten van de tandheelkundige zorgverlening aan mensen met (pathologische) angst voor de tandheelkundige behandeling, op verschillende locaties en met behulp van verschillende behandelmethoden (psychologische begeleiding, lachgassedatie en algehele anesthesie). Een stageplaats is een CBT of een angstpraktijk. Een belangrijke voorwaarde voor een stageplaats is dat er vanuit het management van de stageplaats de bereidheid bestaat om een cursist te begeleiden en uitleg te geven over ervaringen, praktijkvoering en behandelmethoden. Zelf behandelen is geen voorwaarde. De stages hebben een duur van in totaal 10 dagen, verdeeld over minimaal drie stageplekken en worden afgerond middels verslaglegging en een evaluatiegesprek met de praktijkbegeleider. Het stageverslag wordt door de onderwijscommissie beoordeeld.

De stageplaatsen worden op basis van de mogelijkheden qua inhoud, locatie en tijd in overleg met de cursist vastgesteld. Eventueel kan stage gevolgd worden in het buitenland. Vooral nog regelt de cursist de stage. Eventueel kan hierbij de hulp van de onderwijscommissie worden ingeroepen. Een overzicht van eisen waaraan een externe stage moet voldoen alsmede die van het verslag dat ter afronding van de stage moet worden geschreven is te vinden in Bijlage 4. Het format voor een verslag van de stage algehele anesthesie is te vinden in Bijlage 5.

Praktijkbegeleiding

Om de ontwikkeling van de cursist in het oog te kunnen houden, te stimuleren en bij te sturen, wordt structuur aangebracht door het aanwijzen van een praktijkbegeleider. De

praktijkbegeleider is verantwoordelijk voor het geïntegreerde opleidingsproces en vervult daarmee een schakelfunctie tussen de theoretische en praktische opleiding en is daarnaast medeverantwoordelijk voor de patiëntenzorg. De praktijkbegeleider heeft een coördinatiefunctie in alle cursist- en studiegerichte begeleidingsactiviteiten. Naast regelmatige gesprekken met de cursist, organiseert de praktijkbegeleider werkoverleggen, periodieke evaluatiemomenten en onderhoudt hij contacten met de opleidingscommissie.

Een praktijkbegeleider dient aan de volgende voorwaarden te voldoen:

- actief werkzaam zijn in het vakgebied (d.w.z. de angststandheelkunde), of niet langer dan twee jaar geleden actief werkzaam geweest zijn in het vakgebied.
- voldoende ervaring en kennis te hebben met betrekking tot het vakgebied van de angststandheelkunde (tandarts-angstbegeleiding, erkend door de VBTGG) en met betrekking tot het overdragen daarvan op anderen.
- dient te kunnen beschikken over voldoende tijd om zijn taak als praktijkbegeleider uit te voeren.
- dient regelmatig verslag te doen aan de onderwijscommissie over de vorderingen van de cursisten.

Eindtermen

Van de cursist wordt verwacht dat hij/zij aan het eind van de opleiding:

- heeft laten zien in staat te zijn zelfstandig en in multidisciplinair verband te kunnen werken.
- alle theoretische modules heeft gevolgd en deze met goed gevolg te hebben afgerond.
- voldoende patiënten met een pathologische vorm van tandartsangst heeft behandeld (ongeveer 1400 uur gedurende de gehele opleiding).
- een portfolio (zie Bijlage 3) heeft ingeleverd die bestaat uit de rapportage van 10 casus van patiënten en deze heeft laten goedkeuren.
- aan alle supervisie-eisen heeft voldaan. Praktijkvaardigheden worden getoetst door zijn/haar competenties te laten beoordelen door de onderwijscommissie middels het tonen van video-opnamen van geslaagde behandelingen. De cursist dient aan het eind van de opleiding de tijdens de opleiding afgetekende supervisieformulieren in te leveren bij de onderwijscommissie, waarbij alle competenties tenminste één maal dienen te zijn afgevinkt.
- tachtig procent van de supervisiebijeenkomsten te hebben bijgewoond. Dit betekent dat minimaal 13 supervisiebijeenkomsten bij een driejarige opleidingsduur moeten zijn bijgewoond. Dus ook nadat alle items op het supervisieformulier zijn afgetekend, maar de opleiding nog niet is afgerond, wordt aanwezigheid van de cursist verwacht.
- tachtig procent van de 'masterclasses' te hebben bijgewoond, dit betekent, dat minimaal 7 masterclasses bij een driejarige opleidingsduur moeten worden bijgewoond.
- tachtig procent van de trainingsdagen te hebben bijgewoond. Dit betekent minimaal 2 trainingsdagen bij een driejarige opleidingsduur.
- een (experimenteel) onderzoek heeft verricht op het terrein van de angststandheelkunde en daarvan een verslag te hebben geschreven. De kwaliteit van het onderzoeksverslag moet vergelijkbaar zijn met dat van een publicabel artikel.

- minimaal drie externe stages gevolgd heeft, waarvan de verslagen zijn goedgekeurd.
- een kort verslag heeft gemaakt van de bijgewoonde of uitgevoerde behandelingen onder algehele anesthesie (zie Bijlage 5), zoals vermeld op het supervisieformulier.
- een mondeling examen over de literatuur en de in de opleiding behandelde onderwerpen heeft afgelegd en dat het resultaat daarvan voldoende is.

Formeel is de opleiding afgerond als aan alle bovenstaande eisen van het onderwijsprogramma is voldaan, zulks ter beoordeling van de onderwijscommissie. Een checklist met de eisen van de opleiding waaraan moet zijn voldaan om een aanvraag te kunnen doen voor het afsluitend examen is te vinden in Bijlage 6.

Wanneer aangetoond kan worden dat op een bepaald vlak reeds voldoende kennis en ervaring aanwezig is, kan vrijstelling worden verkregen voor één of meer onderdelen van het onderwijsprogramma. Dit kan schriftelijk en gemotiveerd worden aangevraagd bij de onderwijscommissie

Registratie

De Vereniging tot Bevordering der Tandheelkundige Gezondheidszorg van Gehandicapten (VBTGG) ondersteunt het opleidingsinitiatief en heeft in mei 2003 een VBTGG-sectie 'Angstbegeleiding' ingesteld en een sectiebestuur geïnstalleerd. Het sectiebestuur heeft in juni en september 2003 respectievelijk de reglementen 'Tandarts Angstbegeleiding' en 'Consilium Tandarts Angstbegeleiding' vastgesteld en de opleiding erkend. Het consilium bestaat uit drie leden, die zijn geïnstalleerd door de VBTGG. De NMT heeft in haar ledenlijst de differentiatie 'tandarts-angstbegeleiding' bij de betreffende tandartsleden aangegeven.

Kosten

ACTA en de SBT hebben de kosten van de startfase van de organisatie van de opleiding gedragen. Beide instellingen gaan er van uit dat de opleiding zich op termijn in financieel opzicht zelf kan bedruipen. Omdat de opleiding geen enkele structurele financiering van de overheid krijgt, is een bijdrage van de kant van de cursisten een voorwaarde om de opleidingsactiviteiten ongehinderd voort te zetten en verder uit te bouwen. Op dit moment zijn de kosten begroot op € 3100,- per jaar. Dit is exclusief de kosten van de diverse modules en kosten horend bij het onderzoek.

De overheid betaalt uitsluitend postdoctorale opleidingen in het kader van een specialisatie. Aan de andere kant worden deze en soortgelijke opleidingen in de tandheelkunde beschouwd als kwaliteitsverbetering van de zorgverlening en daarmee als bij- en nascholing. Het voordeel van deze benadering is dat de patiëntenzorg, die de cursisten bij hun instelling verlenen in beginsel declarabel is (rekeninghoudend met 'verliesuren' in verband met de opleiding) en dat de scholingskosten ook ten laste van de tarieven kunnen worden gebracht. Fiscale voordelen zijn eveneens van kracht. Zo kunnen in CBT's met een individueel uurtarief in beginsel de werkelijke scholingskosten van de cursisten in dit uurtarief opgenomen worden. Uitgangspunt is dat dergelijke kosten geheel of gedeeltelijk gedragen worden door

het CBT waar de cursist werkt. In CBT's met een landelijk standaardtarief zit een normvergoeding voor scholingskosten van circa € 6500,= per fte. Voor werkzaamheden in een AWBZ-instelling zijn landelijke uurtarieven beschikbaar. Hierin is hetzelfde bedrag als norm opgenomen. Voorts mag het uurtarief in beginsel door elke stagiaire worden gedeclareerd (rekening houdend met 'verliesuren') en kent geen 'aanloop'-schalen, zoals die wel aanwezig zijn in CBT's.

Aanmelding

Kandidaten voor de opleiding worden verzocht een brief met CV te sturen aan de secretaris van de onderwijscommissie tandarts-angstbegeleiding. Mw. D.L.M. Broers, Gustav Mahlerlaan 3004, 1081 LA Amsterdam. De potentiële geschiktheid van een kandidaat voor de opleiding zal beoordeeld worden aan de hand van het curriculum vitae en een gesprek met twee of meer leden van de onderwijscommissie.

Aanvang van de opleiding

Wanneer een kandidaat is aangenomen voor de opleiding, kan op elke eerste van de maand gestart worden, mits er op dat moment ook een opleidingsplaats en een praktijkbegeleider in een CBT beschikbaar zijn.

Commissie van Beroep

Wanneer een cursist het niet eens is met een beslissing of beoordeling van de onderwijscommissie kan de Commissie van Beroep worden ingeschakeld. Het geschil kan betrekking hebben op het onderzoek, het examen of een ander onderdeel van de opleiding. De Commissie van Beroep is van wisselende samenstelling, maar bestaat altijd uit een onderwijscommissielid van de opleiding Tandarts Gehandicaptenzorg (TG), een oud-cursist van de opleiding TA en een bestuurslid van de VBTGG. De procedure voor het inschakelen van de Commissie van Beroep staat beschreven in Bijlage 7.

Bijlage 1. De inhoud van het opleidingsprogramma

Module I: Inleiding in de Psychologie I

- Inleiding in de psychologie (S12112/S48112)

Module II: Classificatie, diagnostiek en gespreksvoering

- Klinische psychologie 1: Persoonlijkheidstheorieën en psychopathologie (S23222)
- Klinische psychologie 2: Diagnostiek en therapie (S32321)
- Socratisch dialoog (SBT)

Module III: Bijzondere tandheelkunde

- Angstbeheersing in de praktijk (SOC0101)
- Wat is angst; algemene principes en basisstrategieën (ALG0412)
- Het ontstaan van trauma's in relatie tot de tandheelkunde (ALG0420)
- Judotechnieken bij de omgang met lastige patiënten (ALG0405)
- Somatoforme stoornissen: in de mond of 'tussen de oren'? (ALG0419)
- Colleges psychopathologie 4^e jaar ACTA (ST; oktober 2010/april 2011)

Module IV: Behandelingsstrategieën I: Gedragstherapie

- Anti-angsttechnieken voor gevorderden (SOC0401)
- Relaxatie en imaginatietechnieken in de tandartspraktijk (SOC0102)

Module V: Behandelingsstrategieën II: Farmacotherapie

- Lachgassedatie (ALG 9807)
- Algehele anesthesie (CBT Rijnmond/ERASMUS)

Module VI: Praktijkmanagement, wettelijke kaders en regelingen

- Moet ik deze patiënt behandelen? (SOC0104). Deze module wordt in de vorm van een masterclass gegeven.

Module VII: Onderzoeksproject effectevaluatie

- Statistiek en Methodologie (ST)
- Onderzoek naar de werkzaamheid van een bepaalde behandelaanpak met publicabel onderzoeksverslag als eindresultaat (ST)

Cursussen met een lettercodering verwijzen naar het bestaande cursusaanbod van ACTA-DE (ALG, SOC), naar dat van de Open Universiteit Nederland (S), CBT Rijnmond te Rotterdam en de Erasmus Universiteit, Stichting Bijzondere Tandheelkunde te Amsterdam (SBT) of van de sectie Sociale Tandheelkunde van ACTA (ST). Juiste data zijn opvraagbaar via A. de Jongh (a.de.jongh@acta.nl). Voor dit onderdeel moet ook het tentamen gemaakt worden

Bijlage 2. *Format casusbespreking trainingsmiddag*

- De totale duur van een casusbespreking is circa 45 minuten.
- Presentatie van casus (met aan het eind een vraagstelling) gebeurt middels een korte Powerpoint-presentatie (circa 10 minuten), waarin in eerste instantie alleen de volgende informatie naar voren wordt gebracht:
  - Algemene informatie over de patiënt, zijn/haar klachtenpatroon en gedrag in de stoel.
  - Specifieke informatie (*duur van vermijding, ontstaanswijze, het verloop van voorgaande behandelingen, rol van belangrijke anderen*) ten aanzien van het ontstaan c.q. het in stand houden van het probleem, de gevolgschade en eventuele (sociale) *consequenties*.
  - Informatie over de *ernst en de aard* van de klachten (en het eventuele vermijdingsgedrag), ondersteund door de scores van gevalideerde vragenlijstcores (bijv. K-ATB, SCL-90), en het opstellen van een hypothese ten aanzien van de kern van het probleem (bijvoorbeeld: *“fobische angst voor injecties bij een patiënt met een paniekstoornis”*).
  - De *angstwekkende stimuli* (zgn. CS-en) en de *‘rampen’* die de patiënt vreest (zgn. UCS-en).
  - Vraagstelling.
- In groepjes discussiëren over vraagstelling, diagnose, behandelplannen en met welke zaken rekening gehouden moet worden bij het opstellen ervan (circa 10 minuten).
- Presentatie van behandelplannen (met bijbehorende dilemma’s) door diverse groepjes (circa 10 minuten).
- Algemene discussie en informatie over het beloop van de behandeling en indien van toepassing presentatie (filmfragment) over een of meer van de uitgevoerde interventies binnen de behandeling (circa 15 minuten).

Bijlage 3. *Format portfolio opleiding tandarts-angstbegeleiding*

De portfolio opleiding tandarts-angstbegeleiding bestaat uit de rapportage van 10 casus van patiënten met een angststoornis en/of een psychische aandoening dan wel kokhalsproblematiek met daarbij een beschrijving van behandelaanpak en het resultaat.

Elke casus beslaat minimaal 3 pagina's (1600 woorden) en omvat minimaal:

- Tandheekkundige anamnese
- Medische anamnese
- Psychosociale anamnese
- Angstanamnese
- Diagnose en probleemstelling
- Behandelaanpak
- Behandelresultaat
- Discussie
- Literatuurlijst

De casus wordt waar relevant vergezeld van röntgenfoto's, mond- en andere lichtfoto's en/of foto's van gebitsmodellen.

Met name in de discussie wordt gebruik gemaakt van en verwezen naar relevante literatuur.

Bijlage 4. Format van het verslag van externe stages

<i>Doel:</i>	Het verbreden van kennis op het gebied van de tandheelkundige zorg aan mensen met extreme angstgevoelens en vermijdingsgedrag ten aanzien van tandheelkundige ingrepen, dan wel met overige vormen van psychopathologie welke van invloed (kunnen) zijn op de tandheelkundige behandeling.
<i>Totale duur:</i>	10 dagen, verspreid over minimaal 3 stageplekken
<i>Stagemoment:</i>	De stages kunnen naar eigen inzicht tijdens de opleiding gevolgd worden.
<i>Vorm:</i>	Het gaat om stages waarbij de cursist zelf niet behandelt of meewerkt, maar met name observeert, vragen stelt of op andere manieren relevante informatie en kennis verzamelt.
<i>Stageplekken:</i>	<p>De volgende stages dienen gevolgd te worden op de volgende locaties:</p> <ul style="list-style-type: none"> • verschillende grotere CBT's, • minimaal 1 kleiner (perifeer gelegen) CBT of (particuliere) angstpraktijk, gedurende 1 dag, of een psychiatrische afdeling van een algemeen ziekenhuis (PAAZ) óf verslavingskliniek óf kliniek voor eetstoornissen, gedurende 1 dag. <p>De cursist stelt zich op de hoogte van de regels, voorschriften en aanwijzingen van de stage-instelling en handelt daar naar. Hij heeft geen arbeidsovereenkomst en is derhalve geen werknemer in de instelling. Ook ontvangt hij of zij géén stagevergoeding.</p>
<i>Locatie:</i>	De stages kunnen gevolgd worden in binnen- of buitenland.
<i>Stagebegeleider:</i>	Er wordt van de stagebegeleider verwacht dat hij tijdens de stage de cursist mee laat kijken met zijn werkzaamheden en informatie geeft over zijn vak en de organisatie waarin hij werkt.
<i>Organisatie:</i>	Vooralsnog legt de cursist zelf contact met de desbetreffende stage-instelling, nadat de onderwijscommissie deze plek heeft goedgekeurd. Hierbij wordt uitgelegd wat het doel van de stage is en wat er van de stagebegeleider verwacht wordt. Wanneer het onverhoopt niet zou lukken de stage te organiseren, dan kan de hulp van de onderwijscommissie ingeroepen worden. De cursist zorgt dat de stagebegeleider voor aanvang van de stage in het bezit is van dit <i>format</i> en van het opleidingsplan TA.
<i>Inhoud van de stage:</i>	Het verdient de voorkeur als de cursist in zijn functie als stagiair de rol neemt van tandartsassistent, wanneer de stage in een CBT of andere (tandarts)angstpraktijk plaatsvindt. Vanuit de instelling zal ervoor worden gezorgd dat de cursist zo veel mogelijk leerzame ervaringen opdoet. De cursist formuleert enkele leerdoelen en bespreekt deze voorafgaand aan de stage met de stagebegeleider. Er hoeft geen toetsing door de stagebegeleider van het geleerde plaats te vinden.

Verslaglegging van de stages

Omvang 1 à 2 A4-tjes per stage. Bij stages langer dan twee dagen dient het verslag ook uitgebreider te zijn.

Minimale inhoud: Beschrijving van de werkzaamheden van de stagebegeleider en de organisatie waarin hij werkt. Deze beschrijving heeft betrekking op het type patiënten dat wordt behandeld, de gebruikte (angst)vragenlijsten, de werkwijze ten aanzien van diagnostiek, indicatiestelling en interventies (angstreducerende methoden) en de eventuele samenwerking met anderen (bijvoorbeeld psycholoog of anesthesioloog).

Vorm: Uit het verslag moet een wetenschappelijke, kritische en actieve houding blijken. Wat heeft de cursist geleerd? Waar zet hij zijn kanttekeningen bij? Wat is de achtergrond van bepaalde behandelingen?

De onderwijscommissie TA beoordeelt of de gevolgde stages en de verslagen aan de gestelde eisen voldoen.

Aanbevolen wordt om na elke stage het desbetreffende verslag in te leveren bij de onderwijscommissie, zodat eventuele op- en aanmerkingen bij een volgende stage/verslag meegenomen kunnen worden.

Bijlage 5. Format van het verslag van 'stage' behandeling onder algehele anesthesie

<i>Doel:</i>	Verbreden van kennis en vaardigheden op het gebied van de tandheelkundige behandeling onder algehele anesthesie van mensen met een tandartsfobie en/of extreme kokhalsneiging.
<i>Duur:</i>	1 à 2 dagen.
<i>Vorm:</i>	De behandeling wordt bij voorkeur door de cursist geheel of gedeeltelijk zelf uitgevoerd. Wanneer dit niet mogelijk is, kan de behandeling van een andere tandarts worden bijgewoond of kan er geassisteerd worden.
<i>Soort behandeling:</i>	Het moet gaan om de tandheelkundige behandeling(en) van een of meer kinderen of volwassenen met een tandartsfobie, een extreme kokhalsneiging, een beperking of medisch gecompromitteerde patiënten.
<i>Locatie:</i>	Een ziekenhuis- of niet-ziekenhuis setting. In binnen- en eventueel ook buitenland.

Verslag van de stage

<i>Omvang:</i>	1 à 2 A4-tjes
<i>Minimale inhoud:</i>	Beschrijving van het hele proces (indicatiestelling tandheelkundige behandeling onder algehele anesthesie, preoperatief consult, behandeling (zowel het tandheelkundige als het anesthesiologische deel), nazorg en verslaglegging).
<i>Vorm:</i>	Uit het verslag moet een kritische en actieve houding blijken. Wat heeft de cursist geleerd? Waar zet hij zijn kanttekeningen bij? Waarom werd bepaalde informatie gegeven of verzameld (preoperatief consult/eventueel nazorg) en waarom werden bepaalde handelingen verricht (preoperatief consult/behandeling/eventueel nazorg) of nagelaten (bijv. in welke mate werd er niet <i>evidence-based</i> behandeld of werden bestaande richtlijnen niet gevolgd)?

Voor een goed verslag is het noodzakelijk dat de cursist informatie over het proces en de verschillende handelingen/voorzorgsmaatregelen met betrekking tot de behandeling inwint bij het anesthesiologische team.

De onderwijscommissie TA beoordeelt of de gevolgde stage en het verslag aan de gestelde eisen voldoen.

Bijlage 6. Aanvraag eindexamen opleiding tandarts-angstbegeleiding

Een cursist van de opleiding tandarts angstbegeleiding (TA) kan een aanvraag bij de onderwijscommissie doen voor het eindexamen als de volgende onderdelen succesvol zijn afgerond:

- Alle items van het supervisieformulier afgetekend door de onderwijscommissie TA.
- Alle theoretische modules gevolgd en, indien van toepassing, met een examen afgesloten en behaald.
- Onderzoeksverslag ingeleverd bij de onderzoeksbegeleider en goedgekeurd door zowel de onderzoeksbegeleider als de onderwijscommissie TA.
- Alle externe stages gevolgd en van elke stage een verslag gemaakt, dat door de onderwijscommissie TA is goedgekeurd.
- Portfolio gemaakt, die minimaal 10 uitgebreid gedocumenteerde casus bevat. Deze worden tijdens het eindexamen door de cursist toegelicht aan de onderwijscommissie TA. De portfolio wordt minimaal 4 weken voor de examendatum door de cursist aan alle leden van de onderwijscommissie toegestuurd.
- Minimaal 80% van de masterclasses moet zijn gevolgd.
- Minimaal 80% van de trainingsdagen moet zijn gevolgd.
- Minimaal 80% van de supervisiebijeenkomsten moet zijn gevolgd.

Als alle opleidingsonderdelen zijn afgerond en goedgekeurd door de onderwijscommissie (supervisie, externe stages, onderzoek, masterclasses, trainingsdagen, theoretische modules) dan kan de cursist een aanvraag voor het maken van een afspraak voor het doen van examen doen bij de onderwijscommissie. Deze afspraak kan binnen ongeveer 3 weken plaatsvinden. Wanneer het resultaat van het examen voldoende is, dient de cursist tijdens de eerstvolgende masterclass een onderzoekspresentatie te verzorgen. Hierna is de opleiding formeel afgerond. Er dient tussen de examendatum en de afstudeermasterclass minimaal 6 weken te zitten. Mocht de periode tussen eindexamen en afstudeermasterclass de 6 weken ruim overschrijden, dan kan de onderwijscommissie gevraagd worden de cursist en zijn werkgever (en praktijkbegeleider) een verklaring te sturen dat, op de onderzoekspresentatie na, alle onderdelen van de opleiding zijn afgerond.

Examenstof

- Literatuur:
  - 'Lastige' patiënten in de tandartspraktijk, Prof. Dr. A. de Jongh
  - Angst voor de tandarts, Prof. Dr. A. de Jongh
- In de supervisie, masterclass en modules besproken stof.

Bijlage 7. Procedure Commissie van Beroep

De procedure

■ Een bezwaar over de beslissing inzake een aspect van de opleiding moet binnen tien werkdagen schriftelijk of per email worden ingediend bij de Commissie van Beroep van de opleiding waarop de klacht betrekking heeft. Dit dient te gebeuren bij de voorzitter van de VBTGG (secretariaat@vbtgg.nl), die vervolgens een Commissie van Beroep zal samenstellen.

■ In de brief waarin het bezwaar of het beroep kenbaar wordt gemaakt dient in ieder geval vermeld te zijn:

- naam, adres, woonplaats en telefoonnummer;
- de datum waarop de brief is geschreven;
- een korte en duidelijke omschrijving van het bezwaar;
- wat de indiener van de klacht van de Commissie van Beroep verwacht;
- een handtekening;

Bij brief dienen eventuele bewijsstukken te worden toegevoegd. Als een bezwaar niet binnen de gestelde termijn is ingediend, komt deze niet in aanmerking voor behandeling, uitzonderingen daargelaten.

■ Nadat het beroep is ontvangen door de Commissie van Beroep krijgt de indiener binnen twee weken een ontvangstbevestiging en een beschrijving van de verdere procedure.

■ De secretaris van de commissie onderzoekt eerst of de brief, waarin het beroep is verwoord, de voorgeschreven gegevens bevat.

■ Wanneer het beroep in behandeling wordt genomen door de commissie, kan de persoon die in beroep gaat, worden uitgenodigd voor een gesprek. Deze kan zich laten bijstaan door een familielid, een ander vertrouwd persoon of een adviseur.

■ Indien nodig vraagt de commissie advies aan deskundigen of doet onderzoek.

■ Op basis van deze informatie doet de commissie een uitspraak. De uitspraak van de Commissie van Beroep is bindend voor de partijen.

■ De Commissie neemt binnen veertien werkdagen na ontvangst van het beroep een besluit. Deze termijn kan door omstandigheden met tien werkdagen worden verlengd. De indiener wordt daarvan schriftelijk op de hoogte gesteld.